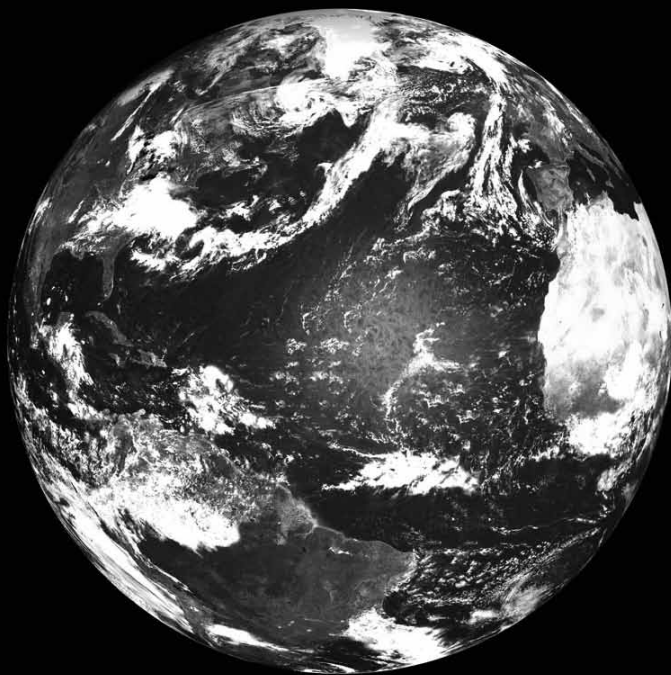

Hogyan előzzük meg a korrupciót?

Hasznos tanácsok és információk magyar üzletemberek számára

A Svájci Hozzájárulási Programiroda kiadványa, a Budapesti Corvinus Egyetem és a Transparency International Magyarország közreműködésével

2009. első kiadás

«A korrupció számos üzleti tevékenységet folytató magyar cég számára jelent valódi problémát. »

A NEMZETI FEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG ELŐSZAVA:

Elkötelezettséget vállaltunk az iránt, hogy átlátható és tiszta versenyhelyzetet teremtünk pályázóinknak a hazánk számára rendelkezésre álló források felhasználása során. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökségben évről évre egyre többet teszünk minél szélesebb körű társadalmi rétegeknek az egyes programok lebonyolításába való bevonása érdekében. Mind a tervezési, a bírálati, mind a projektek végrehajtási szakaszában a társadalom különböző szereplői jelennek meg a folyamatokban. A szakmai ágazati szintű egyeztetések mellett régóta hagyomány, hogy a pályázatok kiírása előtt a pályázati felhívások anyagát társadalmi véleményezésre bocsátjuk az Ügynökség honlapján az átláthatóbb tervezés érdekében. 2007 óta a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján az Anti-lop projekt keretében lehetőséget teremtettünk arra, hogy bárki a támogatásokkal kapcsolatban tudomására jutott visszaéléseket vagy törvénytelenégeket bejelenthesse, és a bejelentése nyomán tett intézkedésekről tájékozódjon. A svájci-magyar együttműködési program keretében finanszírozásra kerülő projektek esetében pedig a támogatói szerződés részét képezi egy, a tisztességes eljárást biztosító záradék, amely további eszköze az átlátható közbeszerzések elérése és a költséghatékony megoldások előtérbe kerülésének. Nemzetközi együttműködések során lehetőségem nyílik más országok gyakorlatát is figyelemmel kísérni, és a kulturális különbségek meghatározó jellegét nyomon követni. Sajnos elmondható, hogy egyes országokban a fejlődés gátját a mai napig a korrupció jelenti. Ha ez ellen bármilyen eszközzel hatékonyan fel lehet lépni, abban szeretnénk részt vállalni, és legalább egy kis lépést együtt megtenni.

Mikulás Brigitta

Főosztályvezető

Nemzetközi Együttműködési

Programok Irányító Hatósága

A szerkesztő megjegyzése:

A Svájci Hozzájárulás a svájci kormány által finanszírozott program, amelynek az a célja, hogy csökkentse a gazdasági és szociális különbségeket Magyarországon, és elősegítse Magyarország felzárkózását az Európai Unión belül. Az adófizetők pénzének felhasználása nagy felelősséggel jár, és ezért a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) és a svájci hatóságok számos intézkedésről egyeztek meg annak érdekében, hogy a források megfelelő és átlátható felhasználása lehetővé váljon (erről a brosúra utolsó fejezetében lesz szó). Ez a kiadvány főleg a magyarországi üzleti szférának és a hozzá szorosan kapcsolódó közszférának íródott azzal a céllal, hogy tudatosítsa a piaci szereplők jogait és kötelezettségeit a korrupció megelőzésében. Ezzel a brosúrával szeretnénk a magunk módján hozzájárulni az üzleti tranzakciók hatékonyságának és átláthatóságának növelésére tett fontos erőfeszítésekhez.

Liliana de Sá Kirchknopf

Svájci Hozzájárulási Programiroda vezető, Svájci Nagykövetség

Köszönetnyilvánítás:

Ez a kiadvány a magyarországi Svájci Nagykövetségen működő Svájci Hozzájárulási Programiroda (SCO) és a Budapesti Corvinus Egyetem együttműködésének az eredménye. A brosúra tartalmi és szerkezeti összeállítását a Svájci Gazdasági Államtitkárság (SECO) "Preventing corruption – Information for Swiss businesses operating abroad" (2008. második ellenőrzött kiadás) ismertetőjén alapszik. A magyar változat elkészítése és adaptálása Varga Szabolcs szociológus, PhD-hallgató érdeme, aki dr. Szántó Zoltán professzor, a Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet igazgatójának irányításával végezte munkáját. A tartalom szakmai szempontból történő ellenőrzését a Transparency International Magyarország vállalta magára, a nyomdai munkálatokat pedig az SCO finanszírozta. Jelen anyaggal kapcsolatos összes copyright az SCO részére fenntartva, és az abban szereplő információk terjesztése csak az SCO előzetes engedélyével lehetséges. A képek szabadon felhasználható forrásból származnak és szerzői joggal nem védettek.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
A kiadvány célja	6
A korrupció elleni küzdelem erősítése	7
Mi a korrupció?	8
Miért kell küzdeni ellene?	11
Társadalmi és politikai okok	11
Gazdasági és üzleti okok	12
A magyarországi korrupcióellenes törvénykezési gyakorlat	13
Jogszabályi környezet	13
Büntetőjogi felelősség	13
Mérje fel a szituációt, és tesztelje saját magát!	16
Esettanulmány	16
Tipikus esetek (cégalapítás, engedélyezés, támogatás, ellenőrzés)	17
Mi tehet Ön a korrupció ellen?	27
Előzetesen	27
Legyen informált!	27
Tegyen megelőző lépéseket!	27
Szervezeti intézkedések	28
A menedzsmenttel és munkatársakkal kapcsolatos intézkedések	28
Ellenőrző intézkedések	28
Mit tehet beosztottként, ha környezetében korrupciógyanús eseményt észlel?	29
Jellegzetes helyzetek	33
Figyelmeztető jelek	33
Kérjen segítséget!	34
A korrupció megelőzésének eszközei	36
Átláthatósági megállapodások alkalmazása	36
Etikai Kódex alkalmazása	39
A Svájci Hozzájárulási Program korrupciót megelőző intézkedései	40
További információk és elérhetőségek	43

BEVEZETÉS

A kiadvány célja

A kiadvány¹ célja, hogy áttekintést adjon a hazai és nemzetközi üzleti tranzakciókkal kapcsolatos korrupciós problémáról, valamint, hogy segítsen eligazodni az ide vonatkozó hazai jogi szabályozásban. Ehhez segítséget nyújt a kiadványhoz készült esettanulmány is, amely konkrét korrupciós helyzeteket mutat be, és betekintést nyújt abba, hogy azok milyen jogkövetkezményekkel járhatnak. A kiadvány feltárja a korrupció hatásait és következményeit az Ön vállalkozására nézve, és javaslatokat tesz azzal kapcsolatban, hogy hogyan tudja megelőzni, illetve hogyan tud hatékonyan küzdeni a különböző korrupciós tevékenységek ellen.

A korrupció számos üzleti tevékenységet folytató magyar vállalkozás számára jelent valódi problémát. Ennek oka, hogy a hazai és nemzetközi piac szereplőire egyaránt nagy nyomás nehezedik: a piaci szereplők közti verseny könyörtelen, a megrendelések elnyerése nehéz, a mozgástér szűk. Ráadásul, ha

külföldön folytat üzleti tevékenységet, akkor a jogi helyzet, a szokások és a politikai körülmények is esetenként meglehetősen nehezen átláthatók.

Egy vállalkozás számára ugyanakkor nagyon sok múlik azon, hogy elnyer-e egy konkrét szerződést, megadnak-e számára egy bizonyos engedélyt, vagy sikerül-e egy adott terméket a megfelelő időben piacra vezetni. Éppen ezért sokszor szembesülhet azzal, hogy különböző befolyással bíró emberek ajánlhatják fel a segítségüket. Talán Ön is tud olyan versenytársakról, akik ajándékozással, vagy elleplezett kifizetésekkel „segítik” az üzleti fellendülésüket – akik tehát vesztegetnek. Ön mit tenne egy ilyen helyzetben?

Annak érdekében, hogy ilyen körülmények közt Ön, mint a vállalkozását képviselő személy a legmegfelelőbb döntést hozza, képesnek kell lennie arra, hogy pontosan felmérje tetteinek következményeit. Ezért válik különösen fontossá, hogy Ön a tiszta és átlátható működés elkötelezettje legyen.

¹ Ez a kiadvány a svájci State Secretariat for Economic Affairs (SECO) által 2008-ban kiadott „Preventing corruption – Information for Swiss businesses operating abroad” című munka fordítása és adaptációja nyomán készült. A munkát Varga Szabolcs készítette.

A korrupció elleni küzdelem erősítése

A korrupció elleni küzdelem az elmúlt években mind nemzeti, mind nemzetközi szinten komoly mértékben erősödött. A nemzetközi közösség számos nemzetközi egyezményben kötelezte el magát az iránt, hogy a korrupciós tranzakciókat büntetendő cselekményeknek minősítse.

Ezzel egyidejűleg a nemzetközi közösség intézkedések olyan széles körének végrehajtásában is megállapodott, melyek célja a korrupciót megelőző tevékenységek körének bővítése, valamint a felderítés és szankcionálás hatékonyabbá tétele. Az úgynevezett ország-értékelésekben azt vizsgálják, hogy az adott országok milyen mértékben tesznek eleget kötelezettségvállalásaiknak, és hol szükséges további erőfeszítéseket tenni. Az elérni kívánt cél tehát az, hogy mindenhol egyfajta kiegyenlített „korrupció ellenes

színtér” jöjjön létre a nemzetközi piacon működő vállalatok számára.

Ez Magyarországra ugyancsak érvényes. Bárki, aki akár itthon, akár külföldön hivatalos személyt, vagy üzleti viszonyban magánszemélyt megveszteget, törvényellenes cselekedetet hajt végre. Ennek kapcsán pedig akár magánszemélyről, akár vállalkozásról legyen szó, büntető eljárás kezdeményezhető.

Az üzleti életben a törvényes működés mellett további fontos szempontok is vannak. Még egy jogilag nem kifogásolható cselekmény is vethet rossz fényt egy vállalkozásra. Az is előfordulhat, hogy valamely országban bizonyos előnyök biztosítása cégek, vagy magánszemélyek számára ellenkezik egy másik ország törvényeivel, szabályaival – ezért fontos a gazdasági környezet ismerete –, de akár a közvélemény is tekinthet egy eljárás etikátlannak.

MI A KORRUPCIÓ?

A korrupció legáltalánosabb, és nagyon tág meghatározása szerint pozícióval vagy (köz) hatalommal való visszaélést jelent jogosultalan előny megszerzése érdekében. A definíció mindkét fél korrupciós tranzakcióbeli érintettségére egyértelműen utal: azéра, aki visszaél bizalmi pozíciójával, és azéра is, aki e visszaélés lehetőségét felhasználva kíván jogtalan előnyre szert tenni.

Ugyanakkor, mint arra több tanulmány is rámutat², a korrupció definiálása az üzleti élet szereplői számára nem okoz különösebb gondot. Ez is azt támasztja alá, hogy a jelenség foglalkoztatja őket, úgy tűnik, üzleti szókincsük szerves részéhez tartozik a kifejezés. A megkérdezett üzletemberek – néhány példát kiragadva – a korrupciót a következőképp definiálták:

- „nem üzleti jellegű kísérőjelensége egy üzleti tranzakciónak, amikor a sikeres lebonyolítás érdekében a partnert nem üzleti dolgokkal kell megnyerni”;
- „érdekek illegális eszközökkel való elfogadtatása”;
- „jogosultalan előnyszerzés”.

Ezek mellett vannak, akik a korrupciót morális kategóriaként, etikai alapon határozzák meg, ebből eredően pedig a korrupció viszonylag tág definíciójával élnek: olyan jelenségeket is korruptnak minősítenek, amelyeket a törvény nem büntet, de etikai alapon társadalmilag elítélendőek. Akadnak olyanok, akik a korrupciót elsősorban jogi kategóriának tekintik, míg mások a definíciót a társadalmi-kulturális beágyazottság szempontjával árnyalják, és hozzáteszik, hogy a korrupció definíciója országonként, társadalmanként változik.

Azok, akik a korrupció kapcsolathálón alapuló megközelítésével élnek, egyfajta személyi összefonódást értenek rajta. A kapcsolathálón alapuló megközelítések szerint a korrupcióban részt vevők valamilyen előnyhöz kívánnak jutni, valamit a szabályok megkerülésével akarnak elérni. A kutatások során megkérdezett interjúalanyok többnyire az anyagi ellenszolgáltatásért végzett közvetítést, üzletszerzést, az eladó részéről a vevőnek adott nem hivatalos, személyes fizetséget vagy a politikai, szervezeti információnyújtást sorolják a korrupciós tevékenységek körébe, ám van-

² Ezek közül az egyik legfrissebb az Alexa-Szántó-Tóth által jegyzett „Korrupciós kockázatok az üzleti szektorban” című Transparency International tanulmány, amely a Budapesti Corvinus Egyetem Korrupciókutató-központja által 2008-ban lefolytatott kutatás eredményeit felhasználva készült. <http://www.transparency.hu/files/p/306/4148915138.pdf>

nak, akik egyértelműen pénzbeli juttatáshoz kötik a korrupciót. Mások nem határozzák meg egyértelműen pénzben, de mindenképpen valamilyen anyagi juttatásban tárgyasuló jelenségként tekintenek rá. S végül vannak, akik az ajándékba kapott családi üdüleket, sőt, akár az ebéd- vagy vacsorameghívásokat is a korrupciós jelenségébe sorolják.

Elmondható tehát, hogy egy rendkívül sokszínű, heterogén jelenségről van szó, amely azonban amellett, hogy számtalan megjelenési formával rendelkezik, sem konkrét helyzetekhez, sem konkrét személyekhez,

sem pedig konkrét területhez nem köthető. Kimutatható azonban, hogy bizonyos tranzakciótípusok körében (pl. állami megrendelések, közbeszerzések kapcsán), vagy egyes gazdasági területeken (pl. termelő iparágaknál), illetve egyes országokban (erről bővebben lásd a Transparency International³ éves felmérését) különösen gyakori. A kiadvány szándéka szerint nem csupán ezekre a tipikus területekre, tipikus helyzetekre és tipikus mechanizmusokra kíván rávilágítani, hanem a jelenség általános megelőzéséhez, és az ellene való küzdelemhez is hatékony segítséget kíván nyújtani.

³ A Transparency International nemzetközi nem-kormányzati szervezet, melynek célja a korrupció elleni küzdelem, a tiszta és elszámoltatható viszonyok megteremtése a közpénzek felhasználásában. Tevékenységének fókuszában kutatások kivitelezése, ajánlások megfogalmazása áll, munkája során együttműködik az üzleti és a kormányzati szférával, a civil társadalommal, nemzetközi szervezetekkel, és más, a korrupció elleni küzdelemben fontos szereplőkkel. A Transparency International Magyarország célja a hazai korrupciós problémák feltérképezése és megoldási javaslatok megfogalmazása, a korrupció megfékezésének elősegítése, az átlátható és elszámoltatható viszonyok megteremtése a közpénzeket érintő folyamatokban, valamint a közérdekű információk elérhetőségének javítása.

A high-angle, black and white photograph of a man in a dark suit walking away from the camera on a concrete surface. He is carrying a white plastic bag in his right hand. The ground is cracked and textured. The lighting is dramatic, with strong shadows.

«A korrupció pozícióval vagy (köz)hatalommal való visszaélést jelent jogtalan előny megszerzése érdekében. »

MIÉRT KELL KÜZDENI ELLENE?

A korrupció elleni küzdelmet hosszú időn át szinte mindenütt a nemzetek belügyének tekintették, és az ellene folyó küzdelmet is nemzeti szinten vívták. Ennek megfelelően a közhivatalnokok vagy magánszemélyek külföldön történő megvesztegetését vagy figyelmen kívül hagyták, vagy úgy tekintettek rá, mint a versenyben való helytállás részeként létező egyfajta szükséges rosszra. A piacok liberalizációjának, illetve a nyilvánosság nyomásának következtében azonban egyrészt megváltozott a jelenség ilyen felfogása, illetve ezzel párhuzamosan az elmúlt években a korrupció elleni küzdelem jelentőségének növekedése is megfigyelhető.

A korrupció a világgazdaság – és a világ társadalmi – számára komoly mértékű gazdasági és társadalmi költségekkel jár, ezért a kultúrák és tradíciók közti különbségek ellenére a vele szemben vívott küzdelem is világ-méretű kell, hogy legyen. Ennek legfőbb okai a következők:

Társadalmi és politikai okok

- Számos országban a korrupció a fejlődés egyik legfőbb gátja.
- Eltorzítja a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést, magánszemélyek törvénytelen meggazdagodásához vezet, valamint feszültségeket gerjeszt a társadalmi struktúrában.
- Aláássa a törvényi szabályozást, a szervezett bűnözés termékeny táptalajává válik.
- Gyengíti a közintézmények iránti bizalmat, kockára teszi a demokrácia alapelveit.
- Általános demoralizáló hatást fejt ki a fiatalokra, de valójában a társadalom egészére.

Gazdasági és üzleti okok

- Az árak emelkedéséhez, a személyes javak és állami erőforrások elpazarlásához vezet.
- Megingatja a befektetők bizalmát, és hosszútávon azt eredményezi, hogy azok befektetéseiket külföldre viszik.
- Átláthatatlanná teszi a (gazdasági) folyamatokat, és versenytorzító hatása van.
- Az a vállalkozás, aki megveszteget egy magánszemélyt vagy közhivatalnokot, törvénysértést követ el, és büntetésre számíthat. Amennyiben a korrupciós cselekmény külföldön történik, nem árt tudni, hogy egyes kormányok, illetve nemzetközi szervezetek – mint például a Világbank – a korrupciós bűncselekménybe keveredett cégek nevét közzéteszik. Ezen cégek ezután akár arra is számíthatnak, hogy nem vehetnek igénybe közszolgáltatásokat, valamint a nemzetközi projektekből is kizárják őket.
- Bizonyos körülmények közt a vesztegetésen ért cég polgári peres eljárás elé is nézhet, amelyet például egy versenytársa indít az elvesztett pályázat miatt.
- Jelentős hátrány érhet egy vállalkozást hírnevének meggyengülése által is, ha a befektetők, az üzleti partnerek, vagy a széles értelemben vett nyilvánosság számára kiderül, hogy korrupciós ügybe keveredett. Súlyos hátrány ez, ugyanis míg egy cég reputációjának felépítése hosszú éveket vehet igénybe, egy korrupciós botrány pillanatok alatt tönkretelheti azt.
- Egy másokat korrumpáló cég saját berkein belül is ösztönzi a bizalmatlanságot és az etikátlan vezetési- és munkastílust. Aki saját cégén belül elnézi, eltűri a korrupció jelenlétét, olyan környezet kialakulását segíti elő, amely további illegális cselekmények táptalajaként szolgálhat.
- Mindezen túlmenően, ha egy vállalkozás egyszer korrupciós tranzakcióba keveredik, azzal is számolnia kell, hogy mások számára zsarolási célponttá válhat.

A MAGYARORSZÁGI KORRUPCIÓELLENES TÖRVÉNYKEZÉSI GYAKORLAT⁴

Jogszabályi környezet

Magyarországon az üzleti szektorban elsődlegesen irányadó trösztellenes és versenyjogi szabályozást a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (ún. versenytörvény) tartalmazza. A versenytörvény megfelelő eszközrendszerrel (előzetes értesítés nélküli ellenőrzések, magas bírságok, magánjogi jogérvényesítés lehetősége és 2003 óta az engedékenységi politika) biztosít a kartellező vállalkozások elleni fellépésre. A jogszabály módosítása következtében pedig a vállalatvezetőket büntetőjogi felelősség terheli abban az esetben, ha az általuk irányított vállalatról bebizonyosodik, hogy versenyellenes megállapodásokat kötött.

A bankügyi és pénzmosás elleni szabályozás legfontosabb jogforrásai a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény, a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény, és a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény (pénzmosási törvény). A pénzmosási törvény átfogó módosítására azt követően

került sor, hogy Magyarország 2001 júliusában felkerült az OECD mellett működő Pénzmosás Ellenes Akciócsoport (FATF) pénzmosási szempontból nem együttműködő országok és területek „fekete listájára”. A módosítás orvosolta a FATF által felvetett hiányosságokat, és harmonizálta a pénzmosás megelőzéséről szóló törvényt a vonatkozó uniós irányelvekkel. A módosítás eredményeként a pénzmosás megelőzéséről szóló törvény hatálya alá kerültek azok az új szakmák (például ügyvédek, közjegyzők), amelyeket az irányelvek is felsorolnak.

A közélet tisztasága elleni és a gazdasági bűncselekményeket a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény szabályozza. Vesztegetés és befolyással való üzérkedés esetén mind az aktív, mind a passzív felet bünteti. Viszonylag új tényállásként merül fel a korrupciós kapcsolatoknak a büntetőjogi üldözése a nemzetközi kapcsolatokban is.

Büntetőjogi felelősség

A korrupció megfékezésére elfogadott magyar jogszabályok folyamatosan fejlődtek a

⁴ A fejezet jelentős része a Transparency International Nemzeti Integritás Tanulmánya (2008, Nyitott Könyvműhely) alapján készült.

rendszer váltás óta, és ma – általánosságban – megfelelnek a nemzetközi elvárásoknak. A kormány által kezdeményezett korrupcióellenes programok részben nemzetközi nyomásra születtek. Magyarország számos korrupcióellenes programhoz csatlakozott, és több korrupcióellenes küzdelemről szóló nemzetközi szerződést és egyezményt is aláírt⁵.

A nemzetközi nyomás a pénzügyi törvények módosítására is hatott, aminek eredményeképp a FATF 2002-ben levette Magyarországot a pénzmosás elleni küzdelemben nem együttműködő országok listájáról.

Ezzel együtt azonban, talán éppen a jelenség nagyon tág értelmezhetősége miatt a magyar jogi szabályozásban a „korrupció” fogalma nem létezik. Léteznek azonban helyette a Büntető Törvénykönyvben olyan bűncselekmények, amelyek egyértelműen összefüggésbe hozhatók a korrupcióval, annak különbö-

zó megnyilvánulási formái. Ezek közé tartozik például a vesztegetés, a hivatali visszaélés, a befolyással üzérkedés, a közérdekű bejelentő üldözése, a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése, a bennfentes kereskedelem, a közbeszerzési és koncessziós eljárásban történő versenyt korlátozó megállapodás, vagy éppen a vesztegetés és befolyással való visszaélés nemzetközi kapcsolatban⁶.

Az e tárgykörbe tartozó bűncselekmény típusok esetén a törvény – bűncselekmény típusától függően – az adott büntetőjogi kategóriában vétkesnek talált személyt egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel sújthatja. Fontos kitétel azonban, hogy például vesztegetés esetén a „bűncselekmény elkövetője, ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja⁷”, nem büntethető.

⁵ Ezek közül a legfontosabb az ENSZ Korrupció elleni, Meridában, 2003. december 10-én kelt Egyezménye, az Európa Tanács Strasbourgban, 1999. november 4-én kelt, Korrupcióról szóló Polgári Jogi Egyezménye, az Európa Tanács Strasbourgban, 1999. január 27-én kelt Korrupcióról szóló Büntetőjogi Egyezménye, és az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény. Magyarország szintén aláírta a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) keretében Párizsban, 1997. november 21-én elfogadott, a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről szóló egyezményt, a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt Egyezményt, és az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló, 2000. május 29-én kelt egyezményt.

⁶ A Büntető Törvénykönyv ide vonatkozó paragrafusai: 225. §, 250-257. §, 258/B.-258/E. §, 274-276. §, 288-290. §, 296/B. §, 298/A. §, 303-303/C. §, 310-310/A. §, 317-320. §, 351. §, 359. §. Megjegyzendő, hogy a hazai bírósági gyakorlat korrupciós bűncselekmények alatt általában csak a közélet tisztasága elleni bűncselekményeket (XV. fejezet, VII. cím – vesztegetés, befolyással üzérkedés) érti.

⁷ Büntető Törvénykönyv, 255/A. §

«Egyének és vállalkozások is felelőssé tehetőek és büntetéssel sújthatók vesztegetés miatt – a saját hazájukban, és külföldön egyaránt. »

MÉRJE FEL A SZITUÁCIÓT, ÉS TESZTELJE SAJÁT MAGÁT!

Az alábbi kitalált esetek segítségével tesztelheti saját magát, és egyúttal mélyebb ismeretekre tehet szert a korrupció jelenségét illetően. Felmérheti a különböző helyzeteket, és mérlegelheti azok következményeit.

Esettanulmány

Az elmúlt években tett erőfeszítések következtében – többek közt a cégbejegyzés költségeinek csökkenése, az ügyvédek szerepének növekedése, vagy a kevesebb cégbírósághoz benyújtandó okirat miatt – a magyarországi vállalkozásalapítás leegyszerűsödött, a korrupció által legkevésbé érintett, fejlett országokhoz hasonlóan átláthatóvá, gyorsá és ellenőrzötté vált. Előfordulhat azonban, hogy Ön olyan országban szeretne céget alapítani, amelyben egyfelől a cégalapítás sokkal összetettebb, hosszadalmasabb folyamat, másfelől a korrupció fenyegetettségének is sokkal inkább ki van téve.

Cégalapítás külföldön

Az Ön tulajdonában álló vállalkozás szeretné megerősíteni a jelenlétét egy adott országban. Ennek érdekében a menedzsment az adott országban történő cég létrehozásáról döntött, azonban a tájékozódást követően kiderül, hogy a cégalapítás nagyon összetett, bonyolult feladat, és akár egy évnél is több időt vehet igénybe.

1.

Az Ön célja, hogy az alapítandó vállalkozás minél gyorsabban működni kezdjen. Úgy hallotta, hogy más külföldi cégek pár héten belül sikeresen beindították vállalkozásaikat anélkül, hogy minden szükséges iratot kitöltöttek volna – cserébe azonban egy nagyobb összeget fizettek ki egy bizonyos állami hivatal számára. Ezek után Ön megbízza a projektvezetőjét, hogy keresse meg a „megfelelő ajánlattal” ezt a hivatalt.

Arról van tehát szó, hogy jogtalan előnyre akar szert tenni azáltal, hogy egy közhivatalnok segítségével törvénytelen tranzakciót hajt végre: úgy kívánja bejegyeztetni cégét, hogy nem tölt ki minden szükséges hivatalos iratot. A lényeg szempontjából közömbös, hogy történik-e a személyek közt pénzmozgás – az ajánlat, vagy ígérettétel már önmagában is elegendő –, vagy, hogy az adott hivatalt már más cégek is megvesztegették.

Az úgy külföldi közhivatalnok elleni (aktív) vesztegetésnek minősül, s ez bűncselekménynek számít.

2.

Tekinthető-e jogilag különbözőnek a szituáció akkor, ha az adott hivatal számára nem pénzt ajánlottak, hanem e helyett a megvesztegetni kívánt közhivatalnoknak tettek olyan ajánlatot, hogy mondjuk egy drága utazást, vagy gyermekei taníttatását ígérték cserébe?

3.

Más jogi elbírálás alá esik-e a szituáció abban az esetben, ha az ajánlat nem az Ön vállalkozásától, hanem az adott hivatal részéről érkezik?

A korrupciós jutalék formája bármilyen lehet. Lehet ez akár egy értékes ajándéktárgy, de akár az elvégzett szolgáltatásért cserébe kifizetett túlzottan nagy összeg is.

Egy harmadik fél számára történő jogtalan előny biztosítása a törvények értelmében a vesztegetés egy válfajának tekintendő.

Amennyiben vállalkozása érdeklődést mutat ezen ajánlat iránt, ez hasonlóképpen egy külföldi közhivatalnok elleni vesztegetésnek minősül.

4.

Más jogi elbírálás alá esik-e a szituáció abban az esetben, ha nem közvetlenül az Ön projektvezetője lép érintkezésbe az adott hivatallal, hanem úgymond megbízást ad egy olyan „ügyintéző” személynek, aki hajlandó egy összegért cserébe az alapítandó céget pár héten belül bejegyeztetni?

5.

Más jogi elbírálás alá esik-e a szituáció abban az esetben, ha Önnek jelenleg nincs szüksége egy adott országban cég alapítására, mégis, gondolva arra, hogy a jövőben szükség lehet rá, megbízza cégének helyi képviselőjét azzal, hogy minden évben a hivatal vezetőjét nagy értékű ajándékkal ajándékozza meg?

Az „ügyintéző” személyt – aki egyébként nem az Ön alkalmazásában áll –, tehát azt a megbízottat, akitől azt várják, hogy rábírja az adott hivatalt egy jogellenes cselekmény végrehajtására és Önt közös felelősség terheli.

Az efféle ajándék is nagy valószínűséggel a jogtalan előny kategóriájába tartozik. A kérdés ez esetben az, hogy van-e kellő erősségű kapcsolat a jogtalan előny juttatása, és a jövőbeli cselekmény közt. Ettől függően ez a cselekmény az adott ország törvényi szabályozása alapján akár büntetőjogi következményeket is vonhat maga után.

Engedélyezési eljárások

Vállalkozásának szüksége van egy bizonyos engedély megszerzésére annak érdekében, hogy a vállalat további működése zavartalan legyen. Ön az illetékes hatósághoz fordul, hogy a szükséges engedélyt megszerezze.

1.

Az engedélyezési eljárás során kiderül, hogy a hatósági eljárás különböző feltételekhez köti az engedély kiadását, például hatásvizsgálat készíttetését írja elő. A hatásvizsgálat elvégzésére egy bizonyos céget, vagy szakértőt „ajánl”, Ön pedig vállalja, hogy ezt a céget, vagy szakértőt bízta meg.

Ebben az esetben egy engedélyezéssel kapcsolatos, az engedély kiadójának magánérdekét szolgáló korrupcióról van szó, amely a hazai törvények értelmében vesztegetésnek minősül.

2.

Hosszú hónapok teltek el azóta, hogy vállalkozása a hivatalos utat betartva a szükséges engedélyekért folyamodott. Az engedély megadása tehát már csak formai kérdés, ám úgy tűnik, ez is nagyon időigényes folyamat. A hivatalok és hatóságok túlterheltek, ezért jó pár hét további késlekedés várható. A folyamat meggyorsítása érdekében Ön pénzt küld, vagy vacsorameghívást ajánl fel az ügyében eljáró hatóság ügyintézőjének.

Ekkor a hivatalos ügyintézés meggyorsításáért fizet a korrumpáló fél. Az ügymenet efféle meggyorsítása hátrányos helyzetet teremt más kérelmezők számára, mivel kérelmeikkel addig sem foglalkoznak, s ez számukra veszteséget jelenthet.

Másrészt amennyiben Ön akárcsak egy kis összeget is azért fizet ki, hogy egy közhivatalnok egy olyan munkát végezzen el, amely a munkakörébe tartozik, ez úgy tekintendő, mint az ügymenet megkönnyítése érdekében tett fizetség.

Támogatási mechanizmusok

Egy települési önkormányzat szeretne fejlesztési forrásokra pályázni, de ezzel egyidejűleg likviditási nehézségekkel is küzd. A források elnyerése érdekében az önkormányzat egy adott cég segítségével nyújt be pályázatot.

1.

Tudva, hogy ezen önkormányzat nem rendelkezik kellő mértékű fedezettel ahhoz, hogy a pályázati önrészt biztosítani tudja, valamint egy pályázat megírásához szükséges kapacitásokkal sem rendelkezik, Ön felajánlja a segítségét a probléma megoldása érdekében cserébe azért, hogy az Ön által képviselt vállalkozás végezhesse el az adott munkát.

A folyamat mozgatórugója ez esetben egy olyan üzleti cél, hogy az Ön vállalkozása el tudja adni az általa készített vagy forgalmazott terméket. A feltételeket annak révén teremti meg, hogy ismeri a kiaknázható pályázatokat, ám ily módon nincs garancia arra, hogy a település valóban olyan célokra fordítja az erőforrásait, amelyekre a leginkább szüksége van, ebben az esetben tehát privát üzleti szempontok alapján döntenek a közügyekről. Az előfinanszírozás ilyen formája ellentétes a tisztességes verseny elveivel, és mint ilyen, büntetendő cselekménynek minősül.

2.

Más jogi elbírálás alá esik-e a szituáció abban az esetben, ha Ön, mint a vállalkozását képviselő személy az előfinanszírozásért cserébe olyan munkák elvégzésére tesz javaslatot, amelyekre az adott településnek egyébként is szüksége van?

Az ilyen jellegű ajánlattétel is versenyellenes magatartásnak minősül, ütközik a Versenytörvény azon elvével, mely szerint tilos a versenyztetés – különösen a versenytárgyalás és a pályázatás – tisztaságát bármilyen módon megsérteni⁸. Mindamelllett, hogy nem tisztázható egyértelműen, hogy az adott településnek valóban arra a termékre, szolgáltatásra van-e a legnagyobb szüksége, amelyhez a felajánló cég az önrészt előfinanszírozás formájában megajánlja, az efféle magatartás hátráltatja a vállalkozások fejlesztését, és minden valószínűséggel árdrágító hatása is van.

⁸ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVIII. Törvény 7. §-a alapján.

Ellenőrzések

Egy adott cég működése során számos vizsgálattal és ellenőrzéssel kell, hogy szembenézzon, többek között vizsgálat alá vonhatja az APEH, az ÁNTSZ, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség, a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal, vagy akár az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség is. Az ilyen és ehhez hasonló ellenőrzések fő célja, hogy a cégek a rájuk vonatkozó törvényekben és jogszabályokban előírt kötelezettségeiket betartották-e, ám épp ezen szituációk jellegükből fakadóan korrupciós helyzetek kialakulásának lehetőségét is magukban hordozzák. Az Ön által képviselt céget is egy hatóság ellenőrzés alá vonja, melynek során kiderül, hogy nem tett eleget a céget érintő törvényi, jogszabályi előírásoknak.

1.

Az ellenőrzés által feltárt hiányosságok miatt vállalkozása jelentős pénzbüntetésre, vagy működési engedélye felfüggesztésére, esetleg annak visszavonására számíthat. Ön el akarja kerülni a büntetést, vagy legalább minimalizálni a veszteséget. Információi szerint más cégek, akik szintén megsértettek vagy áthágtak különböző előírásokat, elkerülték a büntetést azáltal, hogy egy bizonyos összeget juttattak a hatóság tisztviselője számára. Ezek után Ön a hatósági ellenőrzés során a büntetést elkerülendő hasonlóan „ajánlattal él” a hatóság felé.

Ebben az esetben Ön, mint a céget képviselő személy egy hivatalos személy működésével kapcsolatban jogtalan előnyt ad vagy ígér, büntetést követ el, ez pedig a törvények értelmében büntetendő. A vesztegető fél akár szabadságvesztéssel is büntetendő, ha az előnyt azért adja, vagy ígéri, hogy a hivatalos személy a hivatali kötelességét megszegje, a hatáskörét túllépi, vagy hivatali helyzetével visszaéljen.

2.

Más jogi elbírálás alá esik-e a szituáció abban az esetben, ha Ön, mint a céget képviselő személy például a hatósági ellenőrzés során napvilágra került könyvelési problémák kapcsán jelzi, hogy a megelőző pénzügyi időszak adatait újraértékeli, majd bejelenti, hogy a valós adatok alapján a jelzett időszakban a cég nullszaldóssá, vagy veszteségesse válik?

Ilyen tévedés felmerülése kapcsán az eljáró hatóság – ebben az esetben az APEH – mérlegelni fogja, hogy a felsorolt adatok valóságosak-e vagy csak „kreatív könyvelés” eredményei. Amennyiben a hatóság az utóbbit vélelmezi, adóellenőrzést kezdeményezhet. A revízió során a legjobb eset az, ha a cég könyvelését, bizonylatait, számláit és nyilatkozatait rendben találja. Ám a lefolytatott ellenőrzés során az adóhivatal adóhiányt is feltárhat, az adóhiány megállapításán kívül, pedig ha a hivatal a valóságot nem takaró bizonylatokat talál (fiktív számlák, gazdasági eseményt nem takaró számlák, költségek), abban az esetben adócsalás miatt hivatalból büntetőeljárást kezdeményezhet. Ha a vétség (vagy bűntett) bizonyítást nyer, a büntetés akár letöltendő szabadságvesztés is lehet.

«Ne hagyja, hogy kellemetlen meglepetés érje! »

MIT TEHET ÖN A KORRUPCIÓ ELLEN?

Előzetesen

A korrupció akár a hazai, akár a külföldi működésű magyar vállalatok számára az egyik legkomolyabb kihívást jelentő probléma. Bár a jelenség elterjedtsége szektortól és országtól is függ, valószínű, hogy Ön és versenytársai valamilyen formában ki vannak téve a korrupció veszélyének. Ne hagyja, hogy kellemetlen meglepetés érje! Az Ön, mint vállalkozását képviselő személy felelőssége is, hogy e jelenséggel kapcsolatosan hiteles és pontos információkkal rendelkezzen, és, hogy adott helyzetben megfelelően cselekedjen. Ez az egyetlen módja annak, hogy hatékonyan kezelje a korrupciós kockázatokat.

Legyen informált!

Minden antikorrupciós stratégia kialakítását információgyűjtés előz meg. Ismerje meg behatóan, hogy mi a korrupció, hol és milyen formában üti fel a fejét, milyen kockázatokat rejt magában, és gondolja végig, hogy személyesen Önnek milyen lehetőségei vannak a jelenség felbukkanása esetén. Ha időben tájékozódik a jelenség veszélyeit illetően, elkerülheti a bajt.

Tegyen megelőző lépéseket!

Bizonyos piacokon és üzleti szektorokban kiváltképp nehéz lehet a korrupciótól való távolmaradás. Éppen ezért különösen fontos a kockázatok előzetes ismerete, és a szükséges óvintézkedések megtétele.

A korrupció elleni intézkedések formája és mértéke azonban jelentős mértékű eltéréseket mutathat. Függ attól, hogy az Ön cége mekkora, milyen szervezeti felépítésű, de attól is, hogy milyen országokban, s azon belül milyen szektorokban tevékenykedik. Egy kisebb cég esetén, ahol gyakorlatilag minden kérdésről a cégvezető dönt, jóval egyszerűbb lehet egy magatartásszabályzat összeállítása, mint egy több ezer főt foglalkoztató multinacionális cég esetén.

Egy antikorrupciós stratégia kialakítása során azonban általánosságban érdemes az itt közzétett felsorolások pontjait figyelembe venni. Fontos tudni egyúttal azt is, hogy számos szervezet is közzétesz különböző szakmai ajánlásokat, ezek közé tartozik például a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara, a már említett nemzetközi korrupcióelleni szervezet, a Transparency International, vagy az

olyan internetes honlapok, mint például a www.business-anti-corruption.com.

Szervezeti intézkedések

- Gondoskodjon róla, hogy üzleti folyamatai átláthatóak legyenek. Dokumentáljon minden egyes ügyet és eljárást, és archiválja az anyagokat.
- Legyen valamennyi munkatársának a munkaköre egyértelmű, és ez a munkaköri leírásaikban is világosan rögzítésre kerüljön.
- Állapítsa meg, hogy melyek azok a tevékenységek és munkakörök, amelyek a leginkább ki vannak téve a korrupció kockázatának. A többszörös ellenőrzés rendszerének bevezetésével a korrupció kockázata csökkenthető.
- Szerződéseikhez csatoljon „feddhetetlenségi záradékot”.
- Különös gondossággal válassza ki az ügyekben eljáró „helyi képviselőt”, és megbízását is körültekintően végezze el.

A menedzsmenttel és munkatársakkal kapcsolatos intézkedések

- Körültekintően tájékoztassa alkalmazottait, munkatársait a korrupcióval, és annak következményeivel kapcsolatban.
- A korrupciós fenyegetettségnek leginkább kitett munkatársai számára tartson speciális képzéseket, tréningeket. A munkakörök rotációja további korrupciós kockázat csökkentő tényező lehet.
- Állítson össze egy olyan anyagot, amely tipikus korrupciós helyzeteket, és az azokra utaló tipikus jeleket tartalmazza, és juttassa el azt minden munkatársának.
- Teremtse meg cége valamennyi munkatársára számára a korrupciógyanús szituációk feltárásának lehetőségét, védje őket a retorziótól.
- Alkalmazottait bérezze megfelelően.

Ellenőrző intézkedések

- A legjobb szándék is csupán kis haszonnal jár akkor, ha a szükséges intézkedéseket

nem megfelelően hajtják végre, és nincs ellenőrzés. A különböző tevékenységek megfelelő végrehajtását rendszeres vizsgálatok, és véletlenszerű ellenőrzések alkalmazása révén segítheti elő – például eljárási, működési leírásokat alkalmaz, vagy rendszeres beszámolások útján kerít sort az ellenőrzésre.

- Rendszeresen vizsgálja kollégái arra vonatkozó ismereteit, hogy képesek-e a korrupcióval fenyegetett területek felismerésére.
- S végül folyamatosan értékelje a vesztégetéssel kapcsolatosan felmerülő problémákat, eseteket, és rendszeresen tartson revíziókat. Állítsa össze az erre vonatkozó „sikeres problémamegoldás kiskatáját”.

Mit tehet beosztottként, ha környezetében korrupciógyanús eseményt észlel?⁹

Amennyiben a környezetében korrupciógyanús eseményt észlel, jelezze ezt főnökének, aki illetékesként megteszi majd a szükséges lépéseket! Előfordulhat azonban olyan helyzet

is, hogy úgy ítéli meg, hogy közvetlen előljáróihoz nem fordulhat segítségért. Ez esetben az ügy bejelentésére több lehetősége is van.

Az egyik ezek közül az országos hatáskörű Igazságügyi Hivatal, melynek központi, országos illetékességű szervezeti egysége a Központi Igazságügyi Hivatal, területi szervezeti egységei pedig a megyei (illetve fővárosi) igazságügyi hivatalok. Az igazságügyi hivatalok munkatársai a hatósági feladatkörükön túlmenően ügyfélszolgálati tevékenység keretében az egyszerűbb megítélésű ügyekben bárki számára díjmentesen jogi tanácsot, illetve hatásköri, illetékességi útmutatást adnak, a rászorulóik részére pedig a Hivatal jogsegély-szolgálatot is működtet.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) szerint bűncselekmény miatt bárki tehet feljelentést, abban az esetben pedig kötelező, ha annak elmulasztása bűncselekmény. A korrupciós ügyekről, amelyek a jogszabály szerint bűncselekménynek minősülnek, elsősorban a rendőrségen érdemes feljelentést tenni, amely ezt követően megteszi a szükséges lépéseket.

⁹ Az alfejezet elkészítéséhez a Transparency International Nemzeti Integritás Tanulmánya (2008, Nyitott Könyvműhely), illetve a K-Monitor (<http://www.k-monitor.hu/>) internetes portál anyagai nyújtottak segítséget.

Egyes korrupciós cselekmények esetében az ügyészség folytatja le a nyomozást, ilyen például a vezető beosztású hivatalos személy által elkövetett vesztegetés, a vesztegetés feljelentésének elmulasztása vagy a befolyással üzérkedés (Be. 29. § d) pont). A Vám- és Pénzügyőrség (VPOP) végzi a nyomozást többek között az adóra, járulékra vagy költségvetési támogatásra elkövetett csalással összefüggő és a pénzmosási ügyek esetében (Be. 36. § (2) c) pont). Ha a korrupciót az utóbbi szervek tagjai vagy munkatársai követték el, az információkkal a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatához lehet fordulni, amelynek feladata a rendőrség, a Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a VPOP, a büntetés-végrehajtási szervezet és ezek minisztériumi felügyeleti szerveinek bűnmegelőzési célú ellenőrzése és a bűncselekmények felderítése.

Korrupciógyanús eset kapcsán a bejelentő tehát adhat egyszerűen csak információt valamilyen üggyel kapcsolatban, tehet telefonon névtelen bejelentést¹⁰, de tehet feljelentést írásban vagy szóban is. Feljelentés

elvből bármely ügyészségen vagy nyomozó hatóságnál tehető, amennyiben az nem illetékes az ügyben, úgy köteles azt a megfelelő helyre továbbítani. Abban az esetben, ha a hatóságok a feljelentést elutasítják, vagy a nyomozás véget ért, a bejelentőt erről tájékoztatni kell.

Az európai uniós forrásokkal kapcsolatos korrupció gyanújának felmerülése esetén a www.anti-lop.hu című kormányzati internetes portál nyújthat segítséget. Az oldalt 2007 novemberében hozta létre a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, célja pedig az európai uniós pénzek szabályos és átlátható felhasználásának elősegítése. A kormányzat számára azért különösen fontos, hogy az uniós pénzekkel kapcsolatos visszaéléseket a magyar fél tárja fel, mert az így visszavont támogatásokat egymásik projektre lehet fordítani. Amennyiben ugyanis az Európai Unió (EU) hatóságai derítenek fényt a szabálytalanságokra, a támogatás összegét az EU kapja vissza.

A honlapon egy email cím megadása révén bárkinek lehetősége van rövid bejelentést

¹⁰ Névtelen bejelentést a rendőrség „Telefontanú” ingyenesen hívható zöldszámán (06-80-555-111) tehet.

teni. A bejelentő maga dönti el, hogy személyi azonosításra alkalmas email címet ad meg, vagy sem. Utóbbi esetben anonim bejelentésként vizsgálják az ügyét, mivel azonban minden bejelentés azonosítószámot kap, így a honlapon nyomon követhető a kivizsgálás folyamata. A bejelentéseket az NFÜ hatáskörrel rendelkező testülete 30 nap alatt vizsgálja ki, majd a vizsgálat eredményéről tájékoztatja a bejelentőt. A vizsgálat elhúzó-dásáról, meghosszabbításáról a bejelentőt külön értesítik.

Az uniós forrásokkal kapcsolatos visszaélések vizsgálatáért az unió részéről az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) felelős. Ilyen ügyekben tehát az OLAF-hoz is lehet bejelentést tenni, illetve minden olyan esetben, amikor az EU alkalmazottaival, valamint az EU költségvetését érintő üggyel kapcsolatban merül fel a korrupció gyanúja. Az OLAF munkáját Magyarországon a VPOP-nál működő OLAF Koordinációs Iroda segíti, a Koordinációs Iroda azonban nem folytat vizsgálati tevékenységet.

«Kérjen segítséget, ha szükséges! »

Jellegzetes helyzetek

Az előzetesen megszerzett információk, csakúgy, mint a megelőző intézkedések segítik az éles helyzetek reális megítélését. Kérjen segítséget, ha szükséges! Mint a vállalatát képviselő személy, végső soron Ön is felelősséggel tartozik cégének ügyeiert. Legyen munkatársai segítségére, és tárja fel számukra időben a korrupció veszélyeit és a védekezés lehetőségeit annak érdekében, hogy megelőzhesék, és, hogy képesek legyenek hatékonyan fellépni a jelenséggel szemben!

Figyelmeztető jelek

A korrupcióval kapcsolatos figyelmeztető jelek listájának összeállítása segítheti cégét abban, hogy akár egy helyi partnerrel, akár egy idegen hatósággal kapcsolatba kerülve képes legyen felismerni a figyelmeztető jeleket. Egy vagy akár több jel felbukkanása esetén munkatársai észlelhetik és jelezhetik a problémát. Tipikus korrupcióra utaló jeleket tekinthetők:

Szervezeti ügyek kapcsán

- Pontatlan adminisztratív és ellenőrző eszközök.
- Pontatlanul meghatározott kompetenciák és felelősségi területek.
- Hiányosan vezetett leltár.

Finanszírozási ügyek kapcsán

- Átláthatatlan, hanyag könyvvezetés, szabálytalanságok a pénzügyi és számviteli jelentésekben.
- Előre tervezett ügyletek kapcsán megjelenő kiemelkedően magas költségek, a költségvetés, számlázás megalapozatlan változása.
- Rendkívüli rövid, vagy hosszú távú kiadások, költségek.
- Kiemelkedően magas jutalék.

Kérjen segítséget!

Állampolgárként Önnek lehetősége van közérdekű bejelentést tenni. Az állami és helyi önkormányzati szervek a panaszokat és a közérdekű bejelentéseket a 2004. évi XXIX. törvény 141-143. §-ai szerint kötelesek intézni. A panasz a törvény szerint olyan kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és elintézése nem tartozik más – így különösen bírósági, államigazgatási – eljárás hatálya alá. Ezzel szemben a közérdekű bejelentés olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása, illetőleg megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja.

Panasszal és a közérdekű bejelentéssel bárki – szóban, írásban vagy elektronikus úton – fordulhat a tárgykörben eljárásra jogosult szervhez. A szóbeli bejelentést az eljárásra jogosult szerv köteles írásba foglalni. Amennyiben a panaszt, illetőleg a közérdekű beje-

Működési ügyek kapcsán

- Szabálytalanságok vagy komoly késések az üzleti jelentések kapcsán.
- Jelentős és megalapozatlan eltérések a működési tervtől.
- Hiányosságok a beszerzési folyamatokkal kapcsolatban.

Személyi ügyek kapcsán

- Belső utasítások semmibevétele.
- Nem megfelelő megbízások, kifizetések, illetmények, közvetítői díjak.
- Pazarló életstílus, személyi függőségi rendszerek, protekcionizmus.

lentést a bejelentő nem az eljárásra jogosult szervnél tette meg, azt nyolc napon belül oda át kell tenni, az áttételről pedig a bejelentőt egyidejűleg értesíteni kell. A panaszt és a közérdekű bejelentést a beérkezéstől számított harminc napon belül kell elbírálni. Az eljárásra jogosult szerv pedig a vizsgálat befejezésekor a megtett intézkedésről vagy annak mellőzéséről – az indokok megjelölésével – köteles a panaszost, illetőleg bejelentőt írásban vagy elektronikus úton haladéktalanul értesíteni.

A bejelentő személyes adatai csak a bejelentés alapján kezdeményezett eljárás lefolytatására hivatott szerv részére adhatóak át, akkor,

ha ezen szerv a személyes adatok kezelésére törvényileg jogosult, vagy adatai továbbításához a bejelentő egyértelműen hozzájárult. A bejelentő adatai egyértelmű hozzájárulása nélkül nem hozhatók nyilvánosságra. A közérdekű bejelentőt a Büntető Törvénykönyv 257. §-a alapján védelem illeti. A törvény szerint az, aki közérdekű bejelentés miatt a bejelentővel szemben hátrányos intézkedést tesz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. A bejelentőt, amennyiben tehát jóhiszeműen cselekedett, nem érheti hátrány a panasz, illetőleg a közérdekű bejelentés megtétele miatt.

A KORRUPCIÓ MEGELŐZÉSÉNEK ESZKÖZEI

A nemzetközi szervezetek adatai mellett számtalan kutatás támasztja alá, hogy a korrupciónak mind a közvetlen, mind a közvetett kárai rendkívül nagyok úgy a világgazdaság egészére, mint az egyes gazdasági szereplőkre nézve egyaránt. A korrupció gyakorlatának megszüntetése ezért alapvető fontosságú, s nem csupán az olyan állami beavatkozások, mint a források hatékony és átlátható elosztása, a verseny tisztaságának megőrzése, vagy a gazdasági intézmények szabályszerű, egyértelmű és világos működési feltételeinek megteremtése révén, hanem az egyes gazdasági szereplők, cégek és vállalkozások korrupció ellenes intézkedéseik kialakítása és alkalmazása által is. A korrupció elleni küzdelem eszköztára a fentiekben már bemutatott intézkedések mellett az elemek további gazdag tárházával rendelkezik, ez a kiadvány ezek közül a legfontosabbakat mutatja be.

Átláthatósági megállapodások alkalmazása

A tiszta köz- és üzleti élet megteremtésének egyik hatékony eszköze az előzőekben már említett átláthatósági megállapodás, amely először az 1990-es évek elején jelent meg. A Transparency International által kidolgozott átláthatósági megállapodás olyan polgári jogi szerződés, melynek célja – elsősorban a közbeszerzések¹¹ kapcsán – a korrupció csökkentése azáltal, hogy a felek egy önkéntes megállapodás értelmében a közbeszerzés alatt tartózkodnak a korrupció minden fajtájától, és egyúttal minden lehetséges információt közléstesznek.

A közbeszerzésekről szóló törvény¹² szerint „a közbeszerzési eljárásban – ideértve a szerződés megkötését is – az ajánlatkérő köte-

¹¹ Hazánkban a közbeszerzések kifejezetten érzékeny területeknek számítanak a korrupció szempontjából, nemzetközi becslések szerint a rendszeres korrupció 20-25%-kal drágíthatja a beszerzéseket. A Transparency International tapasztalatai szerint ezzel szemben az átláthatósági megállapodások alkalmazása 30-60%-kal csökkenti a beszerzések árát, növeli a közintézmények iránti bizalmat, és elősegíti a versenyt az üzleti szférában.

¹² 2003. évi CXXIX. törvény – a törvényt az érvénybe lépése óta többször módosították.

les biztosítani, az ajánlattevő pedig köteles tiszteltben tartani a verseny tisztaságát és nyilvánosságát. A verseny tisztaságának és nyilvánosságának erősítése érdekében az ajánlatkérő és az ajánlattevő(k) átláthatósági megállapodást köthetnek egymással. A megállapodás alapján felkért független szakértő bevonásával a felek előmozdíthatják a közbeszerzési eljárásra, valamint az annak alapján megkötött szerződésre vonatkozó jogszabályi előírások és a nyilvánosság követelményének érvényesülését.” A felkért független értékelő személy vagy szervezet monitoring tevékenységet végez. Amennyiben a független értékelő tevékenysége során úgy értékeli, hogy a felek valamelyike megsértette az átláthatósági megállapodást, az abban foglalt szankciók közvetlenül életbe lépnek. Itt tehát egy olyan megállapodásról van szó, amely kölcsönös szerződéses jogokat és kö-

telezettségeket hoz létre, különböző típusú projektekre alkalmazható, a teljes projektciklust a tenderdokumentáció elkészítésétől a végrehajtás utolsó fázisáig lefedi, illetve a független értékelő tevékenysége révén biztosítja, hogy a teljes projektfolyamat átlátható, hiteles és etikus módon menjen végbe.

Az átláthatósági megállapodások aláírásával a felek szerződésben rögzítik kötelezettségeiket. Az ajánlatkérő kötelezettségei közé tartozik például, hogy nem követelhet vagy fogadhat el semmiféle előnyt a közbeszerzési folyamat során nyújtott előnyért cserébe, köteles nyilvánossá tenni minden, a beszerzéssel kapcsolatos technikai, jogi és adminisztratív információt, köteles bizalmasan kezelni az ajánlattevő üzleti titkait, illetve amennyiben felmerül, köteles e fenti kötelezettségek megszegésének eseteit, annak gyanúját,

vagy kísérletét is jelenteni. A közbeszerzésben részt vevő minden közalkalmazott és külső tanácsadó a megállapodással egy időben összeférhetlenségi nyilatkozatot tölt ki a beszerzéssel kapcsolatban. Ezzel összhangban az ajánlattevő kötelezettségei közé tartozik, hogy nem fogad el, és nem kínál senkinek semmilyen előnyt a közbeszerzési folyamatban nyújtott bármilyen előnyért cserébe, nem alkot kartellt a beszerzésben érdekelt más felekkel, valamint nyilvánosságra hozza minden ügynöknek és/vagy közvetítőnek fizetett juttatásait.

Abban az esetben, ha valamelyik fél nem teljesíti a szerződésben vállalt kötelezettségeit, a szerződésszegő féllel szemben a megállapodásban rögzített intézkedések fogantathatók. Az ajánlatkérő szerződésszegése esetén a hivatalnokok és tanácsadók fegyelmi, polgári vagy büntetőjogi szankciókra számíthatnak (például áthelyezésre, elbocsátásra), míg az ajánlattevő szerződésszegése esetén a szerződéskötés megtagadása vagy a szerződés semmissé nyilvánítása, a pályázati letét elkobzása, az ajánlatkérő és más ajánlattevők előre meghatározott mértékű kártalanítása, vagy akár az ajánlattevő közbeszerzésekből való kizárását vonhatja

maga után. A vitás ügyek rendezése nemzeti közti vagy választott nemzeti döntőbírószágon történik a megállapodásban rögzített eljárásrend szerint.

Feddhetetlenségi Záradék

A beszerzési eljárásokat a vonatkozó nemzeti jogszabálynak és a vonatkozó európai uniós irányelveknek megfelelően kell lefolytatni. Svájc felé a vonatkozó közbeszerzési szabályok teljesítését igazolni kell, továbbá az átláthatóság növelése és a korrupció megelőzése érdekében a projekt megállapodások, és tender dokumentációk egy feddhetetlenségi záradékot kell, hogy tartalmazzanak. A feddhetetlenségi záradék célja szerint, többek között, ha a szerződő fél korrupció, tisztességtelen, összejátszó, vagy kényszerítő eljárásokban részt vett, a szerződést odaítélő szervezetnek joga van a tisztességtelen eljárás tudomására jutásától egy meghatározott időn – szokásosan egy éven – belül a szerződést érvényteleníteni. Jogosult továbbá visszatartani a megítélt összeg még esedékes részletét, és/vagy véglegesen, vagy határozott időre kizárni a korrupciós tevékenységben érintett szerződő felet a további beszerzési eljárásokban való részvételből.

Etikai Kódex alkalmazása

Számos hazai és nemzetközi működésű magyar cég már elkötelezte magát a korrupció elleni Etikai Kódex létrehozása, bevezetése mellett – vagy már alkalmazza is azt. Az Etikai Kódex bevezetése például olyan előnnyel jár, hogy a munkavállalók szembe kell nézzenek a korrupció nyilvánvaló következményeivel, továbbá útmutatást kapnak, hogy hogyan ismerjék fel a jelenséget, és hogyan vegyék fel ellene a küzdelmet. Ennek segítségével bízhat abban, hogy partnerei, ügyfelei, mind pedig a széles értelemben vett nyilvánosság cégét egyértelműen hitelesnek és megbízhatónak fogja értékelni.

Abban az esetben, ha egy cég Etikai Kódex létrehozásáról dönt, a becsületes és tisztességes piaci működés mellett kötelezi el magát. Az Etikai Kódex alapvetően egyfelől általános alapelveket foglal magában, másfelől konkrét, a korrupció megjelenését ellehetetlenítő magatartásminták leírásáról tartalmazza, s végül a kialakult korrupciós szituáció kezelésére vonatkozó konkrét iránymutatásokat is ad. A legfontosabb lényegi információk, melyeket egy ilyen kódexnek tartalmaznia kell a következők:

- A cégvezetés általános állásfoglalását a jelenség megítélésével kapcsolatosan.
- A cég másik féllel való együttműködésével kapcsolatos alapelveit (ügynökökkel, ügyfelekkel, beszállítókkal kapcsolatban).
- A cég eljárási gyakorlatát annak kapcsán, hogy a korrupció, vagy a feltételezett korrupció mely típusát kell már jelentenie.
- A cég milyen típusú „előnyök” elfogadására lehet jogosult (pl. ajándékozás legfeljebb milyen értékben, stb.).
- Az ellentétes érdekek kezelésének alapelveit.
- Az Etikai Kódex figyelmen kívül hagyásának szankcionálását.

Az Antikorrupciós Etikai Kódex lehet a cég általános Etikai Kódexének része, de lehet ettől független, önálló érvénnyel bíró szabályok gyűjteménye is.

Az Etikai Kódex lényegi értelmét a benne foglaltak végrehajtásával nyeri el. Fontos, hogy meggyőződjön arról, hogy mind mun-

katársai, mind a céget képviselő megbízottak tisztában vannak a Kódex rendelkezéseivel, alapelveivel, valamint elfogadták, és magukévá tették a cég antikorrupciós filozófiáját. Mindezt írásban rögzítve munkatársai el is kötelezik magukat ezen üzletpolitika mellett. Rendszeres tréningek, a mindennapi gyakorlat monitorozása és folyamatos adaptációs tevékenység alkalmazásával biztos lehet abban, hogy a kialakított Etikai Kódex naprakész, és hatékony korrupció elleni eszközzé válik.

A Svájci Hozzájárulási Program korrupciót megelőző intézkedései

A Svájci-Magyar Együttműködési Program végrehajtásáról szóló Keretmegállapodás, illetve annak mellékletei rendelkeznek a programszintű szabályozásról, a projektszinten alkalmazandó eljárásokról, tartalmazzák a projektjavaslatokkal kapcsolatban megfogalmazott követelményeket, a pénzügyi segítségnyújtással kapcsolatos szerepeket, felelősségvállalást valamint speciális rendelkezéseket. Az ellenőrzés és figyelemmel kísérés elemei a következők:

- Svájc részt vesz a döntéshozatalban

A korrupció megelőzését a leginkább érdeemi módon szolgáló intézkedések értelmében Svájc részt vesz a döntéshozatalban. A pályázati felhívások megvitatása a svájci féllel közösen történik, aki egyúttal megfigyelőként is részt vesz abban az Értékelő Bizottságban, amely magyar oldalról kiválasztja, és svájci finanszírozásra javasolja a projekteket. A programért magyar oldalról felelősséget vállaló és azt menedzselő Nemzeti Fejlesztési Ügynökség megosztja a svájci féllel az összes projektre vonatkozó értékelési jelentést és besorolást. Finanszírozási döntését megelőzően, ha szükségét látja, Svájc szakértők eseti bevonásával saját értékelést is készít a projektekről.

- Projekt megállapodás és tender dokumentációk feddhetetlenségi záradékkal

A korrupciós, tisztességtelen, összejátszó és kényszerítő eljárások megakadályozására szolgál a feddhetetlenségi záradék beemelése a projekt megállapodásokba, illetve a tender dokumentációkba.

- Átláthatósági megállapodás, korrupció ellenes kiadvány

A svájci fél azt ajánlja, hogy az infrastruktúralis projekteknél 'átláthatósági megállapodás' kerüljön alkalmazásra a transzparencia erősítése és a korrupció megakadályozása céljából. Jelen kiadványnak is a figyelemfelkeltés, illetve az érdekeltek informálása, végeredményben a korrupció megelőzése a célja.

- Szigorúbb közbeszerzési előírások

A tender dokumentációknak feddhetetlenségi záradékkal kell rendelkeznie. A Svájci Hozzájárulás szorgalmazza továbbá az átláthatósági megállapodás beemelését is a releváns közbeszerzési eljárások folyamán. Nyilvános tenderek esetében Svájc információs céllal kéri a hivatalos tender értékelési jelentések angol fordítását – legkésőbb a szerződés aláírását követő 30 napon belül. Az elfogadáshoz Svájc ugyancsak kérheti a tender dokumentáció másolatait, valamint a szerződéseket információ céljából. A donornak joga van továbbá a pályázati bizottságban megfigyelőként részt venni. A közbeszerzési gyakorlatot és eljárást auditálni lehet. Korrupció gyanúja esetén a kifizetés azonnal leállítható.

- Nincs előfinanszírozás Svájcból

Nincs előfinanszírozás, főszabályként a svájci fél akkor indítja el a kifizetést, miután a magyar kormány már fizetett a pályázónak. Előlegfizetésre a civil szervezeteknek célzott támogatásnál van lehetőség, melynek mértéke a projekt költségvetésének legfeljebb 20%-a lehet.

- Auditok

A Svájci Hozzájárulás által finanszírozott programban egy-egy projektet két évente auditálnak és - a kisprojekteket kivéve - egy végső auditra is sor kerül. Összehasonlításképpen, a hasonló nagyságrendű, európai uniós (társ)finanszírozásból megvalósuló projekteket főképp véletlenszerű mintavétellel ellenőrzik.

- Hozzáférés a dokumentációhoz

A kétoldalú Keretmegállapodás szerint Svájcnak, vagy a nevében eljáró megbízott harmadik félnek joga van a Svájci Hozzájárulási Program által finanszírozott projektek megvalósításához kapcsolódó tevékenységeket és eljárásokat megtekinteni, figyelemmel kísérni, megvizsgálni, auditálni és értékelni.

«Etikai Kódex alkalmazásával egy cég a becsületes és tisztességes piaci működés mellett kötelezi el magát. »

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK ÉS ELÉRHETŐSÉGEK

Központi Igazságügyi Hivatal

Székhely: 1145 Budapest, Róna utca 135.

Telefon: +36-1-460-4700,

Zöld szám: +36-80-244-444 (ingyenes)

Fax: +36-1-460-4728

Web: www.kih.gov.hu

Vám- és Pénzügyőrség (VPOP),

OLAF Koordinációs Iroda

Székhely: 1122 Budapest, Hajnóczy J. utca 7-9.

Telefon: +36-1-456-8192, +36-1-456-8183

Fax: +36-1-456-8143

E-mail: afcos@mail.vpop.hu

Web: www.vam.gov.hu

OLAF – European Anti-Fraud Office

Székhely: rue Joseph II, 30, 1000 Bruxelles

Fax: +32-2-296-08-53

E-mail: olaf-courrier@ec.europa.eu

Web: www.ec.europa.eu/anti_fraud

Nemzetközi Kereskedelmi Kamara

Magyar Nemzeti Bizottsága

Székhely: 1055 Budapest, Kossuth tér 6-8.

Telefon: +36-1-474-0043

Fax: +36-1-474-0042

E-mail: zsremenyi@icc.co.hu

Web: www.icc.co.hu

International Chamber of Commerce

Székhely: 38 cours Albert 1er, 75008 Paris

Telefon: +33-1-49-53-28-28

Fax: +33-1-49-53-28-59

Web: www.iccwbo.org

Transparency International Magyarország

Székhely: 1076 Budapest, Garay utca 29-31.

Iroda: 1088 Budapest, Vas utca 6.

Tel/fax: +36-1-783-0248

E-mail: info@transparency.hu

Web: www.transparency.hu

Hasznos internetes honlapok

Magyar nyelven

<http://k-monitor.hu/>

<http://korrupcio.lap.hu/>

<http://www.anti-lop.hu/>

<http://www.transparency.hu/>

<http://transparency-magyarorszag.blogspot.com/>

http://eur-lex.europa.eu/hu/dossier/dossier_19.htm

http://szoc.bke.hu/doc/korrupcio/korrupcio_szanto_toth_2008.pdf

http://szoc.bke.hu/doc/korrupcio/korrupcio_mediaelemzes_2001-07.pdf

Angol nyelven

<http://www.u4.no/>

<http://www.epac.at/>

<http://www.transparency.org/>

www.business-anti-corruption.com

<http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/index.html>

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/default_en.asp

http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37447_1_1_1_1_37447,00.html

www.worldbank.org/anticorruption

«Tudatosan és körültekintően vállaljon felelősséget!»